

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Oslo, 7. november 2016

Deres ref.: 16/6382

Høringsuttalelse – Europakommisjonens forslag til modernisering av opphavsretten

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 11. oktober 2016 og takker for anledningen til å gi en uttalelse om EU-kommisjonens «opphavsrettspakke», som inneholder forslag som også vi vurderer som relevante for innlemmelse i EØS-avtalen når de er ferdig behandlet i EU.

Vi legger til grunn at departementet vil bruke innspillene i denne høringen til utforming av norske innspill i EFTA-sammenheng, og ikke minst i drøftinger med nordiske departementer, med sikte på at nordiske synspunkter kan fremlegges i Ministerrådets behandling av forslagene.

Vi legger videre til grunn at de enkelte lov- og forskriftsendringer legges fram til høring når de er ferdig behandlet i EU og skal gjennomføres i norsk rett.

1. Generelt

I denne uttalelsen vil vi kommentere de dokumentene som er relevante for Kopinors virkefelt, dvs. forslaget til direktiv om opphavsrett i det digitale indre marked (COM (2016) 593) og forslagene som angår gjennomføring av Marrakech-traktaten (COM (2016) 595 og 596).

Generelt vil Kopinor understreke betydningen av at någjeldende ordninger som er og har vært vellykkede i de nordiske land, må kunne videreføres uten endringer – altså at de nye bestemmelsene ikke må få virkning for gjeldende og velfungerende ordninger. Vi vil kommentere dette mer i detalj nedenfor.

Vi noterer også med tilfredshet at Kommisjonen har akseptert avtalelisens som løsningsmodell når det gjelder tilgjengeliggjøring av verk som er ute av handelen. Også her gjelder at nye regler ikke må få innvirkning på etablerte ordninger i de nordiske landene. Ulike avtalelisensordninger har vært i kraft i Norden i mer enn 60 år, de er etablert og utprøvd over tid. Det samme er tilfellet for utviklingen av rettighetshavernes organisasjoner, og brukernes forståelse av systemene. Det er svært viktig at erfaringene fra de nordiske landene blir gjort kjent i resten av Europa.

Det er sentralt å understreke at basis for enhver lisensordning er inngåelse av en frivillig avtale mellom rettighetshavere og bruker(e). I en slik avtale vil det også være

MEDLEMSORGANISASJONER

Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Fagpressen
Forbundet Frie Fotografer
GRAFILL (Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon)
Mediebedriftenes Landsforening

Musikkforleggerne
NOPA Norsk forening for komponister og tekstforfattere
Norges Fotografforbund
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
Norsk Journalistlag

Norsk Komponistforening
Norsk kritikerlag
Norsk Oversetterforening
Norsk Redaktørforening
Norsk Revyforfatterforening
Norsk Tidsskriftforening

Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
Norske Billedkunstnere
Norske Dramatikeres Forbund
Norske Kunsthåndverkere
Ny Musikk Komponistgruppe

ADRESSE

Postboks 1663 Vika, 0120 Oslo
Tlf.: 23 10 74 00 Faks: 23 10 74 10
E-post: kopinor@kopinor.no
Bankgiro: 5005.05.79848
Org.nr.: 964250340

www.kopinor.no

bestemmelser om vederlag. Spørsmålet om finansiering er imidlertid lite – om enn i det hele tatt – omtalt i diskusjonene om tilgjengeliggjøring av kulturarvsmateriale på europeisk nivå.

Kopinor deltar gjerne i arrangementer med sikte på erfaringsutveksling i en større europeisk sammenheng.

2. Nærmere om direktivforslaget «Opphavsrett i det digitale indre marked»

2.1 Artikkel 4 – Bruk av verk i undervisningssammenheng

Artikkel 4 åpner for alternative tilnæringer for medlemslandene: enten et obligatorisk unntak fra eneretten til fordel for «illustration for teaching» eller at et slikt unntak ikke gjelder for materiale hvor bruk enkelt kan lisensieres. Bestemmelsen vil også gjøre lovlig enkelte former for tilgjengeliggjøring av materiale til illustrasjon i undervisning på tvers av landegrensene i sikre digitale nettverk. Dette siste er en velkommen godkjenning av dagens faktiske situasjon.

Det er viktig at direktivet i unntaksbestemmelsen gir en konkret og snever definisjon av «illustration for teaching».

Avtalelisensavtalene Kopinor tilbyr på undervisningsfeltet omfatter også «illustration for teaching», og vi ser derfor ikke noe stort behov for et særskilt unntak. Det er helt sentralt for norske rettighetshavere til relevant materiale at norske myndigheter viderefører eksisterende lisensieringsordninger. Etter vår oppfatning bør det i direktivet gjøres klart at når slike ordninger for enkel lisensiering finnes, *skal* det benyttes (ikke «kan» som i forslaget), en såkalt «license override». Likeledes bør det – for medlemsland som ikke har slike ordninger og hvor det innføres unntak – bestemmes at det skal betales vederlag.

2.2 Artikkel 5 – Bevaring av kulturarven

I norsk rett er de fleste kravene i Art. 5 gjennomført i forskriftene til åndsverkloven, og dette er fulgt opp i utkastet til ny lov som har vært på høring. Imidlertid bør direktivets angivelse av adgangen for kulturarvsinstitusjoner til å kopiere i ethvert format begrenses, slik det er gjort i norsk rett, jf. forskrift til åndsverkloven, særlig §§ 1-2 og 1-3.

Tilsvarende bør det, som i Norge, klargjøres at det kun er utpekte ABM-institusjoner som omfattes av adgangen, og ikke et hvilket som helst arkiv, bibliotek eller museum.

2.3 Art. 7 – Kulturarvinstitusjoners bruk av verk som ikke lenger er i handelen

Bestemmelsen legger grunnlaget for å gjennomføre det «Memorandum of Understanding» som i 2011 ble framforhandlet i samarbeid mellom europeiske organisasjoner for rettighetshavere og bibliotek, bistått av Kommisjonen. Det er gledelig at Kommisjonen legger fram forslag til en løsning på dette området.

Artikkelens pkt. 1 definerer en avtalelisensordning for klarering av rettigheter for utnyttelse av verk som ikke lenger er i handelen. I pkt. 1(a) kreves at den kollektive forvaltningsorganisasjon er «broadly representative». Som kjent er det i de nordiske land ulike krav mht. representativitet. Vi legger til grunn at det i det videre arbeid avklares og presiseres nærmere hva som skal legges i begrepet.

Artikkel 7 pkt. 4 bør også klargjøres i det videre arbeidet, særlig når det gjelder såkalte «embedded works» og oversettelser. Som utgangspunkt vil tilgjengeliggjøringen fra

bibliotek og arkiv gjelde verk som digitaliseres ved at papirutgaver skannes. Mange verk (illustrasjoner/foto mv.) vil være innlemmet i utgivelsen, som oftest i tillegg til ett eller flere litterære verk. For slike innlemmede verk vil det være uoverkommelig eller umulig å fastslå hvor de først er publisert. For at lisensiering skal kunne bli et effektivt verktøy for digitalisering og tilgjengeliggjøring, må det som hovedregel legges til grunn at det er utgivelsen av det litterære verket (i bokform) som må være avgjørende. Når første gangs utgivelse av et verk i oversatt form skjer i et annet land enn originalutgivelsen, må utgiverland for den oversatte versjonen være avgjørende for valg av lisensieringsland, og ikke landet for originalutgivelsen.

2.4 Artikkel 8 – Grenseoverskridende bruk

Artikkel 8.2 krever at alle verk som omfattes av en lisensavtale, skal kunne identifiseres og gjøres offentlig tilgjengelig on-line i en europeisk felles-portal seks måneder før avtalen tar til å virke i andre land enn det hvor lisensavtalen er inngått. Dersom dette kravet også skal gjelde inkluderte verk (se ovenfor), kan det i praksis gjøre det umulig å bruke avtalelisens som virkemiddel for tilgjengeliggjøring ut over første lisensieringsland. Vi viser i denne sammenheng til art. 7 pkt. 2, annet avsnitt, som gir anvisning på at avtalepartene må finne fram til praktikable ordninger for hva som er «ute av handelen». En tilsvarende ordning bør også kunne gjelde kravet om kunngjøring av verk som omfattes av lisensavtalen.

Vi vil for øvrig anføre at en seksmåneders «venteperiode» fortøner seg temmelig lang, tatt i betraktning at rettighetshavere til enhver tid skal kunne trekke sine verk fra avtalen.

2.5 Artikkel 11 og 12 – Utgivers rettigheter i publikasjoner

Vi antar at de videre drøftelser vil avklare omfanget av den naborett som gis utgivere av nyhetspublikasjoner i art. 11.

Kommisjonen avklarer i forslaget til art. 12 grunnlaget for utgivere til å kreve en andel av et rimelig vederlag som ytes bruk av verk i medhold av en unntaksbestemmelse.

Kopinor inngår som kjent avtaler på vegne av både opphavsmenn og utgivere på grunnlag av eneretten. Utgiverne tilgodeses ved fordeling av vederlaget på bakgrunn av ervervede rettigheter og markedsføringsloven. Utgivernes medvirkning lå også som et klart premiss fra Kulturdepartementets side i godkjenningsbrev av Kopinor som avtalelisensutløsende organisasjon. Artikkel 12 anses derfor ikke som relevant for Kopinors kopieringsavtaler, men anses derimot mer relevant for privatbruks- og tvangslisensbestemmelsene. Vi vil overlate til våre medlemsorganisasjoner å gå nærmere inn på disse spørsmålene.

3. Direktiv- og forordningsforslag som muliggjør tiltredelse til Marrakech-traktaten (COM (2016) 595 og 596)

Kopinor har ingen merknader til de foreslåtte bestemmelsene i direktiv og forordning. Vi har notert at departementet i forslaget til ny åndsverklov som ble sendt på høring, har foreslått en hjemmel for nødvendige presiseringer som vil følge av den endelige direktivtekst, samt til grenseoverskridende utveksling.

Derimot er vi sterkt imot den presisering som Kommisjonen gjør i direktivets fortale pkt. 11. Her sies det at medlemslandene ikke skal tillates å innføre tilleggskrav, slik som vederlag, eller krav om vurdering av om tilpassede eksemplarer finnes på markedet.

Traktatens art. 4, pkt. 4 og 5 gir frihet for de land som ratifiserer til å avgrense mot kopiering når det foreligger kommersielle utgivelser, og til å gi vederlag. Vi kan ikke se at Kommisjonen gir en holdbar begrunnelse til å begrense medlemslandenes valgfrihet på disse punktene.

Den såkalte lydbokavtalen, jf. åvl. § 17a, der vederlag utredes av staten, er etablert og velfungerende og må tillates å fortsette. Prinsipielt mener vi at det er urimelig at rettighetshaverne, og ikke staten, skal bekoste ordninger til fordel for ulike grupperinger. Likeledes vil det være urimelig om det gis åpen adgang til å kopiere eksemplarer som forlag og andre har fremstilt og bekostet for bruk for funksjonshemmede. For ikke å være i strid med tretrinns-testen må direktivet presiseres på dette punktet. Fortalens pkt. 11 bør utgå og erstattes med en ny tekst hvor begrensningene framgår.

Vennlig hilsen

KOPINOR

Yngve Slettholm
administrerende direktør

Hege Døssland
avdelingssjef